

Zmiany w podstawie programowej 2024

Poniżej zamieszczamy treści nauczania **historii** dla klas 4–8 szkoły podstawowej ujęte w zmienionej podstawie programowej obowiązującej od 1 września 2024 r. Kolorem czerwonym zaznaczono wprowadzone zmiany.

Treści nauczania według podstawy programowej klasy IV–VIII
KLASA IV
I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:
1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich; 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.
II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:
1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie; 2) zna legendy o początkach państwa polskiego; 2) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.
III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:
1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka; 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi; 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych; 4) odróżnia historię od dziejów legendarnych.
IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:
1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski; 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie; 3) ostatnim z Piastów – Kazimierzu Wielkim; 3) Kazimierzu Wielkim – ostatnim z Piastów; 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, Zawiszy Czarnym , unii polsko-litewskiej i zwycięstwie grunwaldzkim; 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach; 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu; 7) bohaterach wojen XVII wieku – przeorze Augustynie Kordeckim, hetmanie Stefanie Czarnieckim i królu Janie III Sobieskim; 7) królu Janie III Sobieskim i innych bohaterach wojen XVII w.;

- 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Racławic;
- 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
- 10) Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie;
- ~~11) laureatce Nagrody Nobla – Marii Skłodowskiej-Curie;~~
- 11) Marii Skłodowskiej-Curie – laureatce Nagrody Nobla;
- 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
- 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni;
- 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach”;
- ~~15) żołnierzach niezłomnych – Witoldzie Pileckim i Danucie Siedzikównie „Ince”;~~
- 15) Witoldzie Pileckim – jego wojennych i powojennych wyborach, Danucie Siedzikównie „Ince”;
- 16) papieżu Janie Pawle II i jego pierwszej pielgrzymce do Polski;
- 17) „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z **ucniem uczniami.** Nauczyciel może zaproponować także inną tematykę, ważną dla jego uczniów.

- ~~1. Piastowie. Plemiona słowiańskie i ich warunki życia na terenie dzisiejszej Polski. Ród Piastów – legendy związane z rodem.~~
- ~~2. Chrzest Polski. Chrystianizacja i przemiany kulturowe na ziemiach polskich. Misja św. Wojciecha. Nowe słowa i nowe znaczenie starych słów w języku polskim.~~
- ~~3. Wojny z Niemcami. Obrona kraju, wojowie. Obrona Głogowa.~~
- ~~4. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.~~
1. Plemiona słowiańskie.
2. Misja św. Wojciecha. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.
3. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.
4. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.
5. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.
6. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.
7. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.
- ~~8. Strajk dzieci we Wrześni. Udręki niewoli, germanizacja, rusyfikacja. Germanizacja, rusyfikacja.~~
- ~~9. Bitwa Warszawska. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim.~~
9. Bitwa Warszawska 1920 r.

KLASA V

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej;
- 2) lokalizuje umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela), cywilizacje nad wielkimi rzekami (Indie i Chiny) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu;

<p>3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;</p> <p>4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;</p> <p>5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;</p> <p>6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.</p>
<p>II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:</p>
<p>1) umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg ekspansji arabskiej narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;</p> <p>2) lokalizuje umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); dostrzega różnice między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.</p>
<p>III. Średniowieczna Europa. Uczeń: Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.</p>
<p>1) umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo Franków;</p> <p>2) umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie;</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje między władzą cesarską a papieską;</p> <p>4) charakteryzuje przyczyny i skutki krucjat.</p>
<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:</p>
<p>1) przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;</p> <p>2) opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi w średniowiecznym mieście i wsi;</p> <p>3) porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;</p> <p>4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki kultury i życia codziennego.</p>
<p>V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:</p>
<p>1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę;</p> <p>1) przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni;</p> <p>2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;</p> <p>3) charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego i Mieszka II;</p> <p>4) charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;</p> <p>4) charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.;</p> <p>5) przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Cesarstwem Niemieckim;</p>

5) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.
VI. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:
1) umieszcza umiejscawia w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego; 2) opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbitcia dzielnicowego; 3) umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbitcia dzielnicowego; 3) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego; 4) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w., wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Władysława Łokietka) oraz Kościoła.
VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń:
1) opisuje rozwój terytorialny zmiany granic państwa polskiego w XIV i XV w.; 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej; 3) opisuje związki Polski z Węgrami w XIV i XV wieku; 3) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim; 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku; 4) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV–XV w.; 5) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji nihil novi).
KLASA VI
VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:
1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata; 2) umieszcza umiejscawia w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.
IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:
1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga; 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego; 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego; 4) umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;

<p>4) charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych;</p> <p>5) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI w., uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów;</p> <p>6) przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich we własnym regionie;</p> <p>7) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.</p>
<p>X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;</p> <p>2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji. omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;</p> <p>3) opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.</p>
<p>XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:</p>
<p>1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;</p> <p>3) omawia przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego;</p> <p>4) sytuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku;</p> <p>4) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII w.;</p> <p>5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.</p>
<p>XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej oraz wymienia główne cechy monarchii parlamentarnej, wykorzystując informacje o ustroju Anglii;</p> <p>1) charakteryzuje ustrój monarchii absolutnej na przykładzie Francji Ludwika XIV i monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii;</p> <p>2) opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce filozofii politycznej;</p> <p>3) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Karola Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Jakuba Rousseau;</p> <p>3) charakteryzuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii na przykładzie wybranego państwa.</p>
<p>XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w. Uczeń: Uczeń charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.</p>
<p>1) omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;</p> <p>2) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego;</p>

<p>3) omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;</p> <p>4) ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.</p>
<p>XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:</p>
<p>1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych;</p> <p>2) wymienia instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych, wyjaśnia ich funkcjonowanie; ocenia sposób, w jaki konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy;</p> <p>2) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.</p>
<p>XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń: Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.</p>
<p>1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej rezultaty;</p> <p>2) analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.</p>
<p>XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:</p>
<p>1) podaje przykłady naprawy działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;</p> <p>2) charakteryzuje cele i konsekwencje konfederacji barskiej;</p> <p>2) sytuuje umiejscawia w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;</p> <p>3) wyjaśnia przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa wyjaśnia jej znaczenie;</p> <p>4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.</p>
<p>XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:</p>
<p>1) sytuuje umiejscawia w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;</p> <p>2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;</p> <p>3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.</p>
<p>XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim i przemiany społeczno-gospodarcze;</p> <p>2) opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię;</p> <p>3) opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;</p> <p>4) przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.</p> <p>1) charakteryzuje przemiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim;</p> <p>2) ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.</p>
<p style="text-align: center;">KLASA VII</p>

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
<ol style="list-style-type: none"> 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich; 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynałazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).
XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:
<p>1) wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji; 2) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach; 3) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej; 4) charakteryzuje główne nurty oraz postacie znaczenie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju.
XXI. Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń:
<p>1) wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie;</p> <p>2) omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.</p>
XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń:
<ol style="list-style-type: none"> 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862; 2) dokonuje charakterystyki działań powstańczych, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie; 3) omawia porównuje uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach; 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.
XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:
<ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje sytuację polityczną w Europie w II połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec; 2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych; 3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.; 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.
XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:
<ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska; 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy); 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;

<p>4) omawia narodziny i pierwsze lata istnienia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);</p> <p>5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907.</p> <p>6) charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914.</p>
<p>XXIV. I wojna światowa. Uczeń:</p>
<p>1) omawia najważniejsze konflikty między mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku;</p> <p>1) wymienia główne przyczyny wojny — polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie;</p> <p>2) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;</p> <p>3) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;</p> <p>4) opisuje rewolucję rewolucje i wojnę domową w Rosji.</p>
<p>XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych mocarstw do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu podczas wojny;</p> <p>2) omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;</p> <p>2) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowe twórcze podczas wojny podczas I wojny światowej.</p>
<p>XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:</p>
<p>1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;</p> <p>2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ładu wersalski ładu wersalskiego;</p> <p>3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu, i systemu sowieckiego): ideologię i praktykę.</p>
<p>XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:</p>
<p>1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej — od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;</p> <p>2) przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) — federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód);</p> <p>2) przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty);</p> <p>3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).</p>
<p>XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;</p> <p>2) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;</p> <p>3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;</p>

<p>4) opisuje polski autorytaryzm — rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);</p> <p>5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).</p>
<p>XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;</p> <p>2) omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;</p> <p>3) ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego;</p> <p>2) ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia;</p> <p>3) podaje wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.</p>
<p>XXX. Droga do wojny. Uczeń:</p>
<p>1) omawia japońską agresję na Dalekim Wschodzie;</p> <p>2) przedstawia ekspansję Włoch i wojnę domową w Hiszpanii;</p> <p>1) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec — rozbijanie systemu wersalsko-łokarnieńskiego: od remilitaryzacji Nadrenii do układu w Monachium służącej rozbiciu systemu wersalskiego w Europie;</p> <p>2) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;</p> <p>3) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.</p>
<p style="text-align: center;">KLASA VIII</p>
<p>XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:</p>
<p>1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;</p> <p>2) opisuje i omawia etapy wojny obronnej i wskazuje na mapach położenia stron walczących;</p> <p>2) omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej Polski, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;</p> <p>3) podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem, bitwa nad Bzurą.</p> <p>3) wymienia przykłady bohaterstwa Polaków, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną.</p>
<p>XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:</p>
<p>1) przedstawia oraz sytuuje umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);</p> <p>2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holocaustu charakteryzuje postawy Polaków wobec Holocaustu;</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;</p> <p>4) wymienia główne decyzje konferencji wielkiej trójki Wielkiej Trójki (Teheran, Jafta, Poczdam);</p>

5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.
XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:
<p>1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;</p> <p>2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna) – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny i rozmiary znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;</p> <p>4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;</p> <p>5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.</p>
XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:
<p>1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;</p> <p>2) umieszcza umiejscawia w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;</p> <p>3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.</p>
XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:
<p>1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;</p> <p>3) opisuje okoliczności powstania NRD i RFN;</p> <p>3) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;</p> <p>5) omawia sytuację w ZSRS i państwach jego strefy wpływów z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.;</p> <p>4) charakteryzuje politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i Czechosłowacji;</p> <p>6) określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa;</p> <p>5) opisuje przyczyny i ocenia następstwa procesów dekolonizacyjnych;</p> <p>6) wymienia charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie oraz omawia skutki blokady Berlina i kryzysu kubańskiego na dwóch wybranych przykładach;</p> <p>7) opisuje przebieg przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie;</p> <p>8) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;</p> <p>10) wyjaśnia przyczyny oraz lokalizuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu ZSRS na przełomie lat 80. i 90., a także wyjaśnia jego następstwa;</p> <p>11) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991;</p>

<p>9) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS;</p> <p>10) przedstawia cele i główne etapy rozwoju Unii Europejskiej integracji europejskiej;</p> <p>11) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.</p>
<p>XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:</p>
<p>1) przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);</p> <p>2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz, ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]) z uwzględnieniem różnych form oporu.</p>
<p>XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:</p>
<p>1) przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;</p> <p>2) omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.</p>
<p>XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p>
<p>1) opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;</p> <p>2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;</p> <p>3) przedstawia i sytuuje umiejscawia w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;</p> <p>4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;</p> <p>5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;</p> <p>6) przedstawia rolę wpływ Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;</p> <p>7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;</p> <p>8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.</p>
<p>XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń:</p>
<p>1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego przebieg i konsekwencje;</p> <p>2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego;</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.</p>
<p>XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>
<p>1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;</p> <p>2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.</p>
<p>XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:</p>

~~1) przedstawia i sytuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskanie suwerenności przez Polskę;~~

1) ~~wyjaśnia przyczyny i ocenia~~ znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;

2) ~~wyjaśnia przyczyny i ocenia~~ znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.